

TĂNG CƯỜNG GIÁO DỤC ĐẠO ĐỨC LỐI SỐNG CHO THANH THIẾU NIÊN THEO TƯ TƯỞNG ĐẠO ĐỨC, PHONG CÁCH HỒ CHÍ MINH

PHAN THỊ QUỲNH LIÊN

Chủ tịch Hồ Chí Minh đi vào cõi vĩnh hằng hơn 50 năm, nhưng Người đã để lại cho muôn đời con cháu mai sau một di sản tinh thần vô giá, đó là hệ thống tư tưởng Hồ Chí Minh về các vấn đề: độc lập dân tộc gắn

liền với chủ nghĩa xã hội; về Đảng cộng sản Việt Nam; về đại đoàn kết; về quân sự; Nhà nước của dân, do dân, vì dân; về văn hoá và đạo đức...

Bác Hồ đã từng nói: "Thanh niên, những chủ nhân tương lai của nước nhà, những người có vai trò rất lớn trong sự thịnh vượng hay suy yếu của đất nước". Chủ tịch Hồ Chí Minh và Đảng Cộng sản Việt Nam luôn đánh giá cao vai trò của thế hệ trẻ; quan tâm giáo dục, động viên, phát huy mọi khả năng của thế hệ trẻ để phục vụ sự

sống cao đẹp: cống hiến hy sinh vì sự nghiệp giải phóng dân tộc, giải phóng giai cấp, giải phóng con người. Theo tư tưởng Hồ Chí Minh, nước được độc lập, nhưng nhân dân được tự do, ấm no, hạnh phúc thì nền độc lập đó mới có giá trị hoàn toàn. Giá trị của độc lập dân tộc phải được củng cố, bảo vệ và được thể hiện trong dân quyền tự do, dân sinh hạnh phúc. Để dân sinh hạnh phúc, nước nhà cường thịnh, phồn vinh, thì "phải làm cho dân tộc chúng ta trở nên một dân tộc dũng cảm, yêu nước, yêu lao động, một dân tộc xứng đáng với nước Việt Nam độc lập"². Toàn dân tộc, dưới sự lãnh đạo của Đảng, thông qua vai trò quản lý điều hành xã hội của Nhà nước, phải đưa đất nước tiến nhanh, tiến mạnh, tiến vững chắc lên chủ nghĩa xã hội. Người chỉ rõ: "Cuộc cách mạng xã hội chủ nghĩa là một cuộc biến đổi khó khăn nhất và sâu sắc nhất. Chúng ta phải xây dựng một xã hội hoàn toàn mới xưa nay chưa từng có trong lịch sử dân tộc ta. Chúng ta phải thay đổi triệt để những nếp sống, thói quen, ý nghĩ và thành kiến có gốc rễ sâu xa hàng ngàn năm. Chúng ta phải thay đổi quan hệ sản xuất cũ, xóa bỏ giai cấp bóc lột, xây dựng quan hệ sản xuất mới không có bóc lột áp bức... Chúng ta phải biến một nước dốt nát, cực khổ thành một nước văn hóa cao và đời sống tươi vui hạnh phúc"³. Để giành thắng lợi trong cuộc chiến đấu "khổng lồ này", Người chỉ dẫn: Đảng phải không ngừng tự đổi mới, tự chính đốn, ngày càng trong sạch, vững mạnh, xứng danh Đảng cầm quyền, đội ngũ cán bộ phải thật xứng đáng "vừa là người lãnh đạo, vừa là người đầy tớ thật trung thành của nhân dân", xứng đáng với sự tin nhiệm, suy tôn của toàn dân tộc. Nhà nước phải được xây dựng ngày càng liêm chính, kiến tạo phát triển, mang bản chất dân chủ, của dân, do dân, vì dân. Trong quá trình đó, Đảng và Nhà nước phải có kế hoạch thật tốt để không ngừng nâng cao đời sống vật chất và tinh thần của nhân dân, với "kế hoạch một, biện pháp mười, quyết tâm phải hai ba mươi", đem tài dân, sức dân, của dân làm lợi cho dân, trên nền tảng "dân là gốc"; coi trọng chiến lược "trồng người", "chăm lo thế hệ cách mạng cho đời sau", coi con

người là nguồn vốn quý nhất, là nguồn lực và là trung tâm của sự phát triển nhanh và bền vững.

Chủ tịch Hồ Chí Minh là biểu tượng sáng ngời về ý chí và khát vọng dân tộc độc lập, dân quyền tự do, dân sinh hạnh phúc. Trọn cuộc đời, Người "chỉ có một sự ham muốn, ham muốn tột bậc, là làm sao cho nước ta được hoàn toàn độc lập, dân ta được hoàn toàn tự do, đồng bào ai cũng có cơm ăn, áo mặc, ai cũng được học hành"⁴. Ham muốn tột bậc, khát vọng lớn lao đó của Hồ Chí Minh là hiện thân của khát vọng non sông, là mục tiêu, lý tưởng của Đảng và dân tộc Việt Nam trên hành trình đưa dân tộc ta đi tới tương lai tươi sáng. Dưới ánh sáng chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh, toàn Đảng, toàn dân ta càng vững tin vào thắng lợi của sự nghiệp cách mạng, vào công cuộc đổi mới, phát huy lòng yêu nước, ý chí tự lực, tự cường để hiện thực hóa thắng lợi Nghị quyết Đại hội lần thứ XIII của Đảng, với một trong những trọng tâm là: "Khơi dậy tinh thần và ý chí, quyết tâm phát triển đất nước phồn vinh, hạnh phúc; dân tộc cường thịnh, trường tồn; phát huy giá trị văn hóa, sức mạnh con người Việt Nam trong sự nghiệp xây dựng và bảo vệ Tổ quốc"⁵.

¹ UNESCO và Ủy ban Khoa học xã hội Việt Nam: *Kỷ niệm 100 năm Ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh 1890-1990. Hội thảo quốc tế về Chủ tịch Hồ Chí Minh (trích tham luận của đại biểu quốc tế)*. Nxb Khoa học xã hội, Hà Nội, 1990, tr.9.

² *Hồ Chí Minh: Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, H.2011, tập 4, tr.7.

³ *Hồ Chí Minh: Toàn tập*, Nxb Chính trị quốc gia, H.2011, tập 11, tr.91-92.

⁴ *Hồ Chí Minh Toàn tập*, Sđd, t.4, tr.187.

⁵ Đảng Cộng sản Việt Nam: *Văn kiện Đảng Đại hội đại biểu toàn quốc lần thứ XIII*, Nxb. CTQGST, Hà Nội, 2021, tập 1, tr.46

nghiệp cách mạng của Đảng, của dân tộc. Trong Di chúc để lại cho toàn Đảng, toàn dân và toàn quân ta, Chủ tịch Hồ Chí Minh đã căn dặn về trách nhiệm của Đảng với thanh niên là: “Đảng cần phải chăm lo giáo dục đạo đức cách mạng cho họ, đào tạo họ thành những người thừa kế xây dựng chủ nghĩa xã hội vừa “hồng” vừa “chuyên”; “Bồi dưỡng thế hệ cách mạng cho đời sau là một việc rất quan trọng và rất cần thiết”.

Đội ngũ cán bộ được tôi luyện, trưởng thành trong kháng chiến dần dần sẽ không tham gia lãnh đạo, quản lý trong hệ thống chính trị; đội ngũ cán bộ lãnh đạo, quản lý mới là thế hệ thanh niên trưởng thành sau ngày đất nước thống nhất được đào tạo cơ bản, có kiến thức chuyên môn cao, nhiều người được đào tạo ở nước ngoài, thích ứng với kinh tế thị trường và hội nhập quốc tế, song cần chú ý nâng cao bản lĩnh chính trị, rèn luyện phẩm chất, đạo đức lối sống để bảo đảm sự kế thừa và phát triển. Đó là những thách thức lớn đối với công tác xây dựng Đảng nói chung và công tác giáo dục thế hệ trẻ nói riêng trong giai đoạn cách mạng hiện nay.

Giáo dục đạo đức, lối sống, bồi dưỡng lý tưởng cách mạng cho thanh thiếu niên là công tác quan trọng, thường xuyên, liên tục của Đoàn TNCS Hồ Chí Minh. Trong những năm gần đây, Trung ương Đoàn, trong đó đội ngũ đảng viên là lực lượng nòng cốt, đã tham mưu chỉ đạo các cấp bộ Đoàn có nhiều sáng tạo, đổi mới trong công tác giáo dục, thực hiện tốt chức năng Đoàn là trường học xã hội chủ nghĩa của thanh niên.

Coi trọng giáo dục đạo đức, lối sống, bồi dưỡng lý tưởng cách mạng cho lớp trẻ

Nhân kỷ niệm 77 năm ngày thành lập Đảng Cộng sản Việt Nam (3/2/1930 – 3/2/2007) và kỷ niệm lần thứ 117 năm ngày sinh Chủ tịch Hồ Chí Minh (19/5/1890 - 19/5/2007), Đảng ta chính thức phát động cuộc vận động lớn: “Học tập và làm theo tấm gương đạo đức Hồ Chí Minh”. Đây là một quyết định đúng và trúng, nó vừa có ý nghĩa cấp bách trước mắt, vừa có ý nghĩa chiến lược lâu dài trong công tác xây dựng Đảng. Sau đó ban hành Chỉ thị 03, Chỉ thị 05 để tiếp tục triển khai việc học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh. Mới đây nhất, ngày 18/5/2021, Bộ Chính trị đã ban hành Kết luận số 01-KL/TW về tiếp tục thực hiện Chỉ thị số 05-CT/TW, ngày 15/5/2016 của Bộ Chính trị khóa XII về “Đẩy mạnh học tập và làm theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh”. Trong đó, nhấn mạnh, đổi mới mạnh mẽ nội dung, phương pháp, hình thức học tập, tuyên truyền về tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh trong cán bộ, đảng viên và nhân dân, nhất là cho thế hệ trẻ, cho cộng đồng người Việt Nam ở nước ngoài. Thường xuyên bồi dưỡng lý tưởng cách mạng, xây dựng đạo đức, lối sống theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh cho đội ngũ cán bộ, đảng viên, nhất là thế hệ trẻ. Đặc biệt, Nghị quyết Đại hội XIII của Đảng nhấn mạnh: “cần chú trọng giáo dục phẩm chất, năng lực sáng tạo và các giá trị cốt lõi, nhất là giáo dục tinh thần yêu nước, tự hào, tự tôn dân tộc, khơi dậy khát vọng phát triển, xây dựng và bảo vệ Tổ quốc”.

Để hướng thanh thiếu niên quan tâm đến các giá trị tốt đẹp, Đoàn TNCS Hồ Chí Minh đã xây dựng giá trị

hình mẫu thanh niên Việt Nam thời kỳ mới với 12 tiêu chí cụ thể, giá trị cốt lõi hướng đến xây dựng lớp thanh niên có “Tâm trong, Trí sáng, Hoài bão lớn”. Tăng cường thông tin tích cực, “lấy cái đẹp dẹp cái xấu”; phát hiện, bồi dưỡng, tuyên dương điển hình tiên tiến và huy động người nổi tiếng, có uy tín để định hướng, giáo dục thế hệ trẻ; sử dụng không gian mạng để tuyên truyền, giáo dục. Tổ chức các đợt sinh hoạt chính trị cao điểm nhân kỷ niệm các ngày lễ lớn, .. Trên cơ sở các chuẩn mực đạo đức và căn cứ đặc điểm của từng nhóm đối tượng đoàn viên, thanh thiếu niên, Ban bí thư Trung ương Đoàn đã chỉ đạo các cấp bộ Đoàn tập trung tuyên truyền, giáo dục, định hướng hình thành những phẩm chất đạo đức, lối sống gắn với các giá trị tư tưởng, tấm gương đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh.

Để việc “Học tập và làm theo lời Bác” đi vào chiều sâu, lan tỏa đến từng đoàn viên, thanh thiếu nhi, các cấp bộ Đoàn trong cả nước đã định hướng các hoạt động với nhiều hình thức đa dạng phù hợp với từng đối tượng, trong đó: Đối với đội viên, thiếu nhi, tập trung vào các hoạt động giáo dục truyền thống lịch sử, đạo đức lối sống, định hướng giá trị học tập tốt, rèn luyện tốt. Tập trung các giải pháp sáng tạo thực hiện phong trào “Thiếu nhi Việt Nam làm theo 5 điều Bác Hồ dạy” gắn với chương trình hoạt động Đội. Đối với đoàn viên, thanh niên khu vực trường học học tập về tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh gắn với giáo dục công dân, đạo đức nghề nghiệp, thực hiện tốt phong trào “Khi tôi 18”, danh hiệu “Học sinh 3 tốt”, “Học sinh 3 rèn luyện”. Đối với sinh viên các học viện, các trường đại học, cao đẳng tích cực học tập, nghiên cứu khoa học, phát huy khả năng tìm tòi, tính sáng tạo gắn với chuyên ngành học tập; đổi mới phương pháp học tập, trung thực trong thi cử; thực hiện có hiệu quả phong trào “Sinh viên 5 tốt”. Giảng viên, giáo viên trẻ thực hiện có hiệu quả cuộc vận động “Nhà giáo trẻ tiêu biểu”, nâng cao chất lượng giảng dạy, tu dưỡng cao trình độ chuyên môn, năng lực nghiên cứu khoa học. Đối với đoàn viên, thanh niên khu vực công nhân lao động: Thanh niên công nhân sản xuất trực tiếp thực hiện phong trào “4 nhất”, phát huy vai trò xung kích trong lao động sáng tạo, nâng cao năng suất lao động, chất lượng sản phẩm, dịch vụ, nâng cao tinh thần trách nhiệm cùng với doanh nghiệp giải quyết những vấn đề khó khăn tại đơn vị. Cán bộ, công chức, viên chức: thực hiện phong trào “3 trách nhiệm” gắn với việc hoàn thành tốt mục tiêu nhiệm vụ, tích cực tham gia cải cách hành chính, thực hành tiết kiệm, chống tham ô lãng phí, nêu cao ý thức trách nhiệm hết lòng phụng sự Tổ quốc, phục vụ Nhân dân. Y, bác sĩ trẻ thực hiện cuộc vận động “Thầy thuốc trẻ tiêu biểu” gắn với rèn luyện y đức, y nghiệp, tham gia tích cực các hoạt động xã hội. Đối với đoàn viên, thanh niên khu vực địa bàn dân cư: Xung kích xây dựng văn minh đô thị, nông thôn mới, góp phần giảm nghèo bền vững, đẩy mạnh phong trào xây dựng khu phố, ấp “An toàn - Sạch đẹp - Văn minh - Nghĩa tình” gắn với cuộc vận động “Toàn dân đoàn kết xây dựng nông thôn mới, đô thị văn minh”. Đối với đoàn viên, thanh niên khu vực lực lượng vũ trang: Phát huy vai trò nòng cốt trong tham gia bảo vệ Tổ quốc, giữ gìn an ninh chính trị, trật tự an toàn xã

hội thông qua phong trào “Thi đua học tập và thực hiện 6 điều Bác Hồ dạy Công an Nhân dân”; phong trào “Thanh niên Lực lượng vũ trang xung kích, sáng tạo, vươn tới những đỉnh cao”.

Tập trung giáo dục chính trị, tư tưởng, truyền thống

Trong công tác giáo dục chính trị, tư tưởng, Ban Bí thư, Ban chấp hành Trung ương Đoàn chỉ đạo các cấp bộ đoàn tập trung tuyên truyền, giáo dục tinh thần yêu nước, trung thành với Đảng, với đất nước, với nhân dân, với mục tiêu độc lập dân tộc và chủ nghĩa xã hội theo lý tưởng cách mạng của Đảng, của dân tộc; tinh thần tự học, học tập suốt đời, phấn đấu nâng cao trình độ về mọi mặt; tinh thần rèn luyện, trau dồi đạo đức cách mạng cần, kiệm, liêm, chính, chí công, vô tư, trung thực, tự trọng, trong sáng, giản dị, khiêm tốn, phấn đấu trở thành những người thanh niên thời đại mới vừa “hồng” vừa “chuyên”; tinh thần cảnh giác cách mạng, sẵn sàng chiến đấu, hy sinh bảo vệ độc lập tự do của Tổ quốc và chủ nghĩa xã hội; chú trọng tổ chức học tập, tìm hiểu chủ nghĩa Mác - Lênin và tư tưởng Hồ Chí Minh thông qua các lớp đào tạo trung cấp lý luận chính trị và nghiệp vụ Đoàn, Hội, Đội, các lớp đào tạo, tập huấn cho cán bộ đoàn các cấp đầu nhiệm kỳ, đổi mới trong thiết kế hình thức học tập, làm theo lời Bác như thi Olympic, thi trắc nghiệm, thi tự luận trên mạng Internet, thi tuyên truyền Thanh niên làm theo lời Bác, viết nhật ký làm theo lời Bác... thu hút đông đảo đoàn viên, thanh niên tham gia. Trung ương Đoàn đã ban hành 6 bài học lý luận chính trị cho đoàn viên năm 2013, sửa đổi, bổ sung và điều chỉnh thành 4 bài học lý luận chính trị năm 2020 theo hướng ngắn gọn, súc tích, các thông tin ở mức phổ thông, căn bản, đi thẳng vào bản chất vấn đề, phù hợp và cập nhật được nhiều thành quả nghiên cứu, lập luận, tư tưởng; cập nhật được nhiều quan điểm, chủ trương mới của Đảng, của Đoàn và tình hình thực tiễn, xu hướng biến đổi của đoàn viên. Bên cạnh đó, Ban Bí thư Trung ương Đoàn đã hệ thống hoá những nội dung chính của các bài lý luận chính trị bằng infographic để đoàn viên dễ tiếp cận; xây dựng Cổng thông tin điện tử học tập, nghiên cứu lý luận chính trị. Đây là công cụ hỗ trợ giúp các cấp bộ đoàn triển khai việc học tập lý luận chính trị cho đoàn viên tại đơn vị mình và kiểm tra, đánh giá kết quả học tập của đoàn viên; đồng thời cung cấp các thông tin, tư liệu giúp đoàn viên tăng cường kiến thức, nâng cao trình độ lý luận chính trị. Chính vì vậy, công tác giáo dục của Đoàn TNCS Hồ Chí Minh đáp ứng ngày càng tốt hơn yêu cầu đổi mới của hệ thống chính trị, bắt nhịp nhanh với bối cảnh cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư và xu hướng biến đổi nhanh chóng của tình hình thanh niên, thiếu niên hiện nay.

Công tác giáo dục truyền thống được duy trì hiệu quả theo hướng kết hợp hài hòa giữa giáo dục thường xuyên với tổ chức các chương trình, hoạt động lớn. Bên cạnh việc tiếp tục chỉ đạo tổ chức tốt các hoạt động “Đền ơn đáp nghĩa”, “Uống nước nhớ nguồn”, “Thắp nến tri ân các anh hùng liệt sĩ”, Trung ương Đoàn đã chỉ đạo nhiều Tỉnh, Thành đoàn, Đoàn trực thuộc tổ chức các cuộc thi tìm hiểu về lịch sử, danh nhân của địa phương, bồi đắp tình yêu quê hương đất nước cho

thanh thiếu niên, triển khai sâu rộng cuộc thi “Em yêu lịch sử Việt Nam”; đăng tải phim ngắn có tính giáo dục truyền thống nhân kỷ niệm các ngày lễ lớn của đất nước, của Đảng, của Đoàn.

Tuy nhiên, bên cạnh những kết quả đạt được, công tác giáo dục thể hệ trẻ theo tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh hiện nay vẫn còn một số hạn chế. Vẫn còn một bộ phận thanh niên giảm sút niềm tin, phai nhạt lý tưởng cách mạng, sống thực dụng, xa rời truyền thống văn hóa tốt đẹp của dân tộc; tình trạng tội phạm và tệ nạn xã hội trong thanh niên có xu hướng giảm, song vẫn diễn biến phức tạp; hiện tượng xâm hại, bạo hành trẻ em vẫn còn xảy ra ở mức độ đáng báo động...

Để góp phần nâng cao chất lượng công tác giáo dục lý tưởng cách mạng, đạo đức, lối sống cho thanh niên trong thời gian tới, Đoàn TNCS Hồ Chí Minh cần xác định tập trung thực hiện tốt một số giải pháp sau

Một là, Tiếp tục đẩy mạnh việc học tập và làm theo tư tưởng đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh, coi đây là nhiệm vụ quan trọng, thường xuyên, liên tục trong công tác giáo dục của Đoàn, trong đó đề cao trách nhiệm nêu gương, tự giác học trước, làm theo trước của cán bộ chủ chốt, nêu cao tinh thần tiên phong, gương mẫu rèn luyện tác phong và thực hiện lễ lối công tác; xây dựng và triển khai các giá trị tiêu chí, chuẩn mực trong hành vi, lối sống, ứng xử của thanh thiếu niên trên nền các giá trị cốt lõi của tư tưởng, đạo đức, phong cách Hồ Chí Minh.

Hai là, Coi trọng công tác giáo dục lý tưởng cách mạng thông qua tuyên truyền, giáo dục, học tập, nghiên cứu và vận dụng chủ nghĩa Mác - Lênin, tư tưởng Hồ Chí Minh, chủ trương, đường lối, nghị quyết của Đảng vào thực tiễn công tác và đời sống thanh niên. Tiếp tục đổi mới cách thức tuyên truyền, học tập, triển khai các Nghị quyết của Đảng, của Đoàn trong đoàn viên, thanh niên như: học tập trực tuyến, thi trắc nghiệm, thi tự luận trên Internet, xây dựng phim ngắn, bản đồ tư duy tuyên truyền, phổ biến Nghị quyết...

Ba là, Chú trọng giáo dục nâng cao bản lĩnh chính trị, ý thức cảnh giác cách mạng cho đoàn viên, thanh niên; tham gia đấu tranh làm thất bại mọi âm mưu, hoạt động chống phá của các thế lực thù địch. Chủ động cung cấp thông tin, trang bị kiến thức, phương pháp, kỹ năng để thanh niên tự phòng ngừa, tự sàng lọc, tự đấu tranh với các luận điệu xuyên tạc của các thế lực thù địch, chống phá.

Bốn là, Xây dựng các phong trào của Đoàn có sức hấp dẫn hơn đối với thanh niên, qua đó, mở rộng mặt trận đoàn kết tập hợp thanh niên, đưa thanh niên vào tổ chức Đoàn, tổ chức Hội và các phong trào, hoạt động của đoàn, Hội. Thu hút, tập hợp, giáo dục thanh niên qua phong trào góp phần phát huy tính tích cực chính trị - xã hội của thanh niên, tạo môi trường thực tiễn rộng lớn, phong phú để giáo dục, rèn luyện, phát huy thanh niên.

Ngoài ra, các cấp, các ngành cần tăng cường công tác quản lý văn hóa, kịp thời ngăn chặn tác động xấu của các sản phẩm không lành mạnh đến thanh niên. Tạo điều kiện, khuyến khích để các cơ quan văn hóa, văn học nghệ thuật, điện ảnh... sáng tác và phổ biến nhiều công trình, tác phẩm có giá trị giáo dục tốt cho thanh thiếu niên. Đồng thời siết chặt quản lý với những ấn phẩm, trang mạng, game online có nội dung không lành mạnh, ảnh hưởng không tốt đến thanh thiếu niên.